

Zoran Ferić

ROMAN: Putujuće kazalište (2020)

POGLJAVLJA: Prolog

Balalajka

PUTUJUĆE KAZALIŠTE

Svatko je od nas zbroj svega što nije pribrao: oduzmite nas opet do nagosti i noći, pa ćete vidjeti da prije četiri tisuće godina na Kreti počinje ljubav što je jučer završila u Teksasu. (...) Svaki trenutak je plod četrdeset tisuća godina. Savladavši minute, dani, poput muha, odzuje u smrt, a svaki je trenutak prozor na svo vrijeme.

Thomas Wolfe: *Pogledaj dom svoj, anđele*

Najdražima

- 1. Sjene**
- 2. Kuća na Šalati**
- 3. Putujuće kazalište**
- 4. Doba grobova**
- 5. Balalajka**
- 6. Čudo u Milanu**
- 7. Vrijeme koje se čuje**
- 8. Ay, Carmela**
- 9. Smrt za koju je živio**

SJENE

Prolog

„Kad staneš u sjenu obješenog, to donosi sreću!“ rekao je netko kad smo išli u sedmi osnovne i kad smo u čitanci iz povijesti prvi put ugledali fotografiju obješenog čovjeka na Terazijama. Na toj fotografiji ne vidi se sjena obješenog, a ipak, ispod njega tiska se gomila. Jesu li svi oni pokušali stati u njegovu sjenu? To smo mislili onda. Danas je jasno da su dovedeni silom kako bi gledali vješanje, i da je obješenih bilo više. Jedan civiliziran narod iz srca Europe obnovio je, čini se na veselje mnogih, instituciju javnih smaknuća. Dotični na fotografiji iz čitanke visi potpuno mirno, s kačketom na glavi, u odijelu i s kravatom, kao da se za vješanje specijalno uredio.

Ali ono što je na fotografiji naročito čudno je to kako mu kačket ne pada s glave koja je nakrivljena jer mu je pukao vrat. I sve je puno tih kosina: na nakrivljenoj glavi stoji nakrivljen kačket, a ni obješeni, čini se, ne visi sasvim ravno. Čovjek je kao visak, mislio sam onda, i kad visi ravno, on uvijek zbog nečega prati nakrivljenost Zemljine osi. Pa nije ni čudno što je na ovoj planeti sve nakrivljeno i sve pomalo ukrivo.

Obješeni se zove Milin Svetislav, obučarski je radnik i okačen je na svjetiljku 17. kolovoza 1941., zajedno s još četiri pripadnika pokreta otpora: Ratkom Jevtićem, Miloradom Pokrajcem, Velimirom Jovanovićem i Jovanom Jankovićem. A oni koji stoje ispod Milina i vire mu u nogavice, ili pilje u potplate cipela, možda su i ne znajući zakoračili u njegovu sjenu. Kasnije ćemo tu fotografiju vidjeti puno puta, u enciklopedijama, na izložbama, u knjigama koje govore o pokretu otpora u Beogradu 1941. Ljudi koji vise na uličnim svjetiljkama trebali bi možda izazvati šok, ali ako se malo proširi slika, ako se izađe iz povijesne čitanke, vidjet će se da Terazijama prolaze električni tramvaji, da ljudi šeću i spremaju se u barove slušati fokstrot, a neki bome sjede u kavanama nedaleko od obješenih, piju kavicu i ćaskaju:

– Lep dan, komšija!

A komšija maramicom briše znoj s vrata.

– Vraga lep, vidiš kakva sparina.

Kad smo prvi put vidjeli fotografiju obješenog Milina, nismo mogli ni slutiti da je on, zajedno sa svojim drugovima, suobješenicima, prvo strijeljan u sjedištu GESTAPO-a, u Ulici

kralja Aleksandra 5, a tek onda su ih mrtve objesili na ulične svjetiljke. Milinu je tada bilo dvadeset i šest godina.

Za neke ljude kaže se da imaju više života, kao mačke. To su oni koji se izvuku iz nemogućih situacija i nekako prežive. Manje se pak spominju oni koji imaju više smrti. Milin i drugovi spadaju baš u te koje je smrt posjetila više puta. Strijeljani, pa obješeni. I da je netko od njih kojim slučajem i preživio strijeljanje, a takvih ima u svakome ratu i upravo su oni najpouzdaniji svjedoci, ne bi preživio vješanje. Smrt je dva puta dolazila u Beograd da bi odnijela Svetislava i drugove, iako joj je to možda bio uzaludan posao jer je po svemu sudeći sve dobro obavila i u zatvorskom dvorištu.

Ali što je s odijelom, košuljom i kravatom? Povijesni izvori kažu da su sva petorica bila mučena u sjedištu GESTAPO-a, pa su tek onda pucali u njih. Ali na fotografijama, iako su pomalo mutne i zrnate, ne vidi se krvava košulja, ni tragovi torture. Milin stvarno izgleda kao da se obukao za vjenčanje i onda promašio put i zabunom došao do terazijske bandere. Koliko se može vidjeti, i ostali su pristojno obučeni. Jesu li ih objesili u istim odijelima u kojima su ih mučili i strijeljali? Vjerojatno ne. Šefu beogradskog GESTAPO-a Karlu Krausu i vojnom zapovjedniku za Srbiju Heinrichu Danckelmannu, nije bilo u interesu da na glavnu beogradsku aveniju objese nekakve hrpe raskupusanog mesa, nego ljude. S vlastitim dostojanstvom, s ljudskošću koja im je posthumno vraćena prije vješanja, da bi im onda vješanjem ponovno bila javno oduzeta. Ali tko ih je onda prao i oblačio? Jesu li angažirali pogrebnika? I tko je donio odijelo? Najjednostavnije rješenje, čini se, bilo je da pozovu roditelje i rođake da im donesu svečana odijela i obuku ih na licu mjesta. Lako se može zamisliti uplakanu majku Milina Svetislava kako u crnini, s još dvije žene, pere njegovo golo izmrcvareno tijelo. Ljubi ga u čelo, ljubi beživotne mršave ruke koje izgledaju kao ruke dječaka, a ne čovjeka koji radi rukama, i onda ga one dvije žene dižu u sjedeći položaj, a ona mu s puno ljubavi oblači prvo jedan, a onda drugi rukav čiste bijele košulje. Onda mu dižu donji kraj i oblače gaće i hlače, mati mu veže kravatu, navlači sako i žnira cipele čije će izlizane donove gledati građani Beograda u jednom od najtragičnijih trenutaka svoje povijesti. I netko od njih će možda reći: "U postolara najgore cipele."

S druge strane, po najljepšim fotografijama Toše Dapca iz četrdesetih godina vidi se koliko su za crno-bijelu fotografiju važne sjene i kako se svijet na fotografskom papiru odjednom preobražava u igru svijetlih i tamnih ploha. Moje zamišljanje Zagreba za vrijeme Drugoga rata uvijek polazi od tih fotografija. Za razliku od obješenih s Terazija, ljudi Toše Dapca nemaju imena. To su prolaznici koji su se zatekli u Ilici ili na Trgu bana Jelačića, ili na

Dolcu i s njima ima jedna dobra stvar: možeš zamisliti da su još živi. Ali većina njih ima i sjenu; u podne kratku i nabijenu, a kasno popodne izduženu i izobličenu koja ne liči na svog vlasnika. I te sjene, taj tamniji alter ego smješta ih u fotografiju kao neka vrsta temelja, ili korijena koji ih veže za zemlju. Svijetle prilike na suncu i tamne sjene koje pužu za njima po fotografijama. I te sjene nam mašu s pločnika ili zidova kuća: jest da je sunce, i mirno je u gradu, vlada tu neki spokoj, ali, kažu sjene, tu smo prijatelju, i četrdesetprva je...

Zato su sjene važne kad mama, koja tada ima dvanaest godina, ide u školu na Savsku cestu, u zgradu današnje Pedagoške akademije koja se nalazi preko puta zatvora. Vidim je uvijek crno-bijelo, s tim sjenama. Mršava, u svijetlom baloneru, s knjigama pod rukom. Tako ide preko praznoga hodnika na kojem sunce stvara po podu nepravilne svijetle plohe, a majčina sjena se izdužuje kako hoda. To je tanka sjena curice koju zovu Suha Južina. Njena se mršavost brzo pretočila u podrugljiv nadimak. Kao i kruh namazan medom koji je svakoga dana nosila u školu za užinu.

Njen se život približio realnosti kad se kirurg iz Petrograda, ruski emigrant u Francuskoj, zbog nekoga razloga iz Pariza dovukao u Zagreb i napravio dijete medicinskoj sestri iz obitelji pčelara u kojoj je harala tuberkuloza. No, da bi njen život doista postao realnost, moralo se prebroditi niz nesporazuma koji prate odnos bake Ivke i spomenutog kirurga koji je zaveden u jugoslavenske dokumente negdje kao Benjamin, a negdje pak kao Venjamin, dok mu u iskaznici liječničkog zbora koju je izdala Kraljevina SHS i u maminom vjenčanom listu piše Venijan.

Pa kao što nije bilo čvrsto ni jednoznačno njegovo ime, podložno istočnoj i zapadnoj varijanti, Benjamin ili Venjamin, u režiji loših daktilografa koji čine neoprostive greške u dokumentima, a onda godinama te greške uporno prepisuju, nije bilo jednoznačno ni njegovo prezime. Ono se u dokumentima pojavljuje u dvije varijante: u maminom rodnom listu piše Bernstein, a kasnija varijanta je Bernštajn, fonetski. Ali isto prezime postoji u varijanti i s jednim umetnutim e, Berenstein ili Berenštajn. Ta se varijanta nalazi u vjenčanom listu roditelja i na grobu bake Ivke, gdje joj na nadgrobnoj ploči od crnog mramora stoji Berenstein. Ova zabuna s jezikom samo je odraz potpune nesigurnosti u vezi s djedom Benjaminom. Ništa u vezi s tim djedom nije sigurno, osim jedne stvari: da ga je zamijenio čovjek s kojim si mogao u sve biti sto posto siguran.

Djeci koja su rano izgubila roditelje često preostaju fotografije. U maminom slučaju to je osobito komplicirano. Jedina fotografija na kojoj su njen otac i majka zajedno je četvrtast komadić fotopapira sa žigom fotografske radnje Tomee, pomalo savinuta i od neuobičajeno

tankog papira. Snimljeni su za vrijeme neke operacije i na poleđini piše: „Mama i tata, Vinogradska 1928.“ Bilješka s pozadine je nužna jer na toj fotografiji i sestra i liječnik imaju maske preko donjeg dijela lica i nije ih moguće prepoznati, a bilješka donekle pomaže jer nas upućuje na to da je jedna od dvije zamaskirane osobe njen otac, a druga njena majka. Gornjim središnjim dijelom fotografije dominira jaka kirurška lampa, kao malo sunce, i to donekle zamagljuje čitav prizor. Zato se ne može dobro razaznati tko je od njih mama, tko tata, a jedina osoba koja nema masku je pacijent kojeg operiraju. On ima otvorene oči i pogledom koji bi se mogao nazvati i znatiželjnim, promatra svoju otvorenu utrobu.

Problem s fotografijom bio je i u tome što, kad joj je falio otac, nije znala da li da gleda u lijevi ili desni lik, kao što kad joj je falila majka, nije mogla sigurno znati je li ona lijevo ili desno. Mogla je nagađati jer je lijeva osoba nešto niža.

Možda se prvo fokusirala na desnog, čeznući za ocem dok je kuća s njenim ujacima i ujnomo brujala, čuli su se smijeh, svađa, šaputanje, a ona je u kutu razmišljala o svom tati koji reže ljude da bi ih izliječio. Koliko je to trajalo? Prolazilo je ljeto, pa jesen, pa zima, a njena oca od krvi i mesa, koji je živio u Zagrebu i još uvijek radio na istom mjestu nije bilo. Rijetko je obilazio kćer.

Ali ni postojanje njegove jedine fotografije nije tako jednostavno. Pamtim je, kako mi se čini, od malih nogu, još iz nižih razreda osnovne. Ona je bila dio naših obiteljskih fotografija koje su se čuvale u albumu od crvenog baršuna okovanom srebrnim viticama. Pamtim i žig, crveni, „Foto Tomee, Zagreb, Ilica 129“, a posebno mi je pred očima taj tekst s poleđine, izbljedio, napisan običnom olovkom i prepoznatljivim maminim rukopisom u kojem *r*, kad ga gledamo izolirano od ostalih slova nalikuje na vješala, a pisano *m* kao da se vraća u svoj prvotni egipatski oblik vala. Treba reći i da je upravo ta fotografija nekako potaknula ove zapise, dovoljno je u njoj svega da postane centar priče o djedu Benjaminu.

A tek nedavno, na jednoj od retrospektiva mađarskog filma, pogledao sam film Istvána Szabóa *Otac*. Jedan od njegovih ranih filmova još iz onog crno-bijelog perioda. Glavni lik tog filma je dječak, kasnije mladić koji je u ratu izgubio oca i koji o njemu priča različite priče. Jednom je otac liječnik koji spašava živote, drugi put junak pokreta otpora, treći put istaknut političar, mađarski rodoljub... Uglavnom, otac je taj čija se neprisutnost preobražava u različite likove koji imponiraju mladenačkoj mašti. Nisam taj film smatrao naročito uzbudljivim, činio mi se previše razvučen i pomalo naivan kakvi su gotovo svi stari filmovi kad ih sada gledamo. Sve do jedne scene. Taj dječak, prizor se odvija u stanu njegova prijatelja, pokazuje svojim prijateljima i prijateljici malu fotografiju, prilično savinutu, na

kojoj su tri liječnika s liječničkim maskama na licu, snimljeni za vrijeme neke operacije. I na toj fotografiji on im pokazuje svog oca.

Je li moguće da sam sve izmislio? I mutnu fotografiju, i crveni žig radnje Tomee, čak i mamin rukopis na poledini? Prekopao sam sve albume i pregledao sve fotografije koje sam našao u albumima i po različitim kutijama, ali spomenutu fotografiju s dva zamaskirana lika nisam našao. Nisam našao ni fotografsku radnju Tomee u Ilici. Sada je tamo očna poliklinika Vukas.

Ali ne odustajem. Sjećam se čak i da sam prije desetak godina nešto kopao po obiteljskim fotografijama i kad sam naišao na nju, odvojio sam je i spremio na posebno mjesto jer sam već tada mislio nešto napisati o Benjaminu Bernsteinu. Vjerojatno sam je tako dobro spremio da je sada ne mogu naći. A s druge strane, kolika je mogućnost da u svojih pedeset i šest godina nikada prije nisam gledao *Oca Istvána Szabóa*? Nekad, na televiziji, u kasnom terminu, u jednom od brojnih ciklusa novog mađarskog filma, jedva budan? I možda mi je tako scena iz stana dječakova prijatelja ušla direktno u podsvijest.

Još uvijek se nadam da ću je negdje pronaći i onda će sve što ovdje napišem biti istinitije.

POGLAVLJE „BALALAJKA“

8.

Kraj u kojem se kuburama gase lampe duboko je utjecao na tatin odnos sa svijetom. Kad bi majstor nešto pogriješio ili se susjed parkirao tako da ne može Škodom izaći iz garaže, ili mu je netko trubio na semaforu, režao je kroz zube:

– Ubit ću te, jebem ti lebac da ti jebem!

Ne poznajem čovjeka koji se u mašti toliko naubijao ljudi kao što se naubijao tata. Svi mrtvi s Batine skele, i oni propucani i oni razneseni, pa čak i oni spaljeni ne bi premašili broj mrtvih u tatinim zamišljanjima. Preobrazio se u jednog od onih oficira Crvene armije koji su krstarili obalom dok su splavima za napuhavanje forsirali rijeku, a njemačka obrana ih gađala snajperima i minobacačima, onih koji su pucnjem u glavu iz revolvera rješavali svakog vojnika koji bi se s potopljene splavi vratio na obalu, neovisno o tome je li bio naš ili Rus. Tako je i tata tijekom jednoga dana znao ubiti po dva, tri, ponekad, za jugovine, i pet ljudi. Prvog, recimo, u dućanu na Voćarskoj, dok smo kupovali sladoled:

– Šta se guraš, jebem ti Isusa tvog krvavog!?

– Gospodine, bio sam ispred vas, tu mi je košara, skoknuo sam samo...

– Ubit ću te ko zeca...

I poslije, dok smo se udaljavali od dućana, a ja otvarao sladoled na štapiću, na njegovu licu odvijao se poznati proces: stisnute usnice, zgrčeni obrazi, nabrana koža nosa, divljački pogled. I ja sam znao da je dotični već mrtav, iako još uvijek stoji u dućanu, kod blagajne i šokiran tumači blagajnici kakvih sve luđaka ima u ovoj državi, a blagajnica mu kaže:

– Ne brinite, znam!

Drugog, na primjer, u Martićevoj, kod Drvenog nebodera. Dok smo na zebri prelazili cestu, jedan nervozan vozač kratko je potrubio da se požurimo. Tata se divljački okrenuo prema njemu, lupio po haubi Amija i viknuo:

– Mrtav si, govno škapularsko... ubit ću te ko zeca!

I gurnuo je ruku prema unutarnjem džepu sako. Ta je gesta obično palila i ljudi bi se ukipili. Vidjeli su mu u očima da je spreman ubiti. Jednom prilikom neki mlađi čovjek nije se

uplašio kad je tata posegnuo u unutarnji džep zelenog lovačkog sakoa s gumbima od jelenjeg roga.

– Šta ćeš? Ajde, šta ćeš? – vikao je mladić, viši i jači od njega i postavio se u pozu za tučnjavu. A tata je izvadio iskaznicu Saveza boraca Jugoslavije i turnuo mu je pod nos:

– Pomiriši, svinjo ustaška, takve sam klao na Batini ko zečeve...

I mladić je odustao.

Trećeg, smo, iste večeri, sreli na Strossmayerovu šetalištu. Tata je jako volio intervenirati u službi dobra. Sjedili smo za stolom i pili. Mama čaj, tata pivo, a ja narančadu. Svirala je živa muzika i bilo je baš veselo. Imao sam dojam da se ne moram bojati kako će tata večeras još nekoga ubiti. Topla ljetna večer, ispod nas svjetluca grad, a oni, mama i tata, izgledaju kao normalni bračni par. Ali tada je naišla jedna djevojka koju je mladić čvrsto držao za ruku, a ona mu se pokušala otrgnuti. Prolazili su baš pored našeg stola i djevojka je zavapila:

– Pomozite mi, molim vas!

Tata je skočio, dohvatio flašu piva sa stola i kresnuo mladića u glavu tako da je zateturao. Krv mu je šiknula iz arkade.

– Umlatit ću te ko zeca, govno jedno malo. Da si odmah pustio curu! – I još je dodao:

– Ja sam iz policije.

Djevojka je time bila isto tako šokirana kao i mladić. On se držao rukom za arkadu, bijela majica mu je bila sva krvava, a ona je izvadila maramicu i prislonila mu je na puknuto meso. Otišli su dalje zajedno, ona nije pobjegla pa ponekad mislim da su se ti mladi ljudi zafrkavali, da su testirali prolaznike i one koji su sjedili da vide hoće li netko pomoći. Ali, nisu računali na tatu. I tako se to ponavljalo:

– Ubit ću te ko zeca!

– Zaklat ću te ko zeca!

– Umlatit ću te ko zeca!

Ali, bilo je i ovakvih događaja. Jedne nedjelje, vjerojatno je bilo proljeće jer se sjećam topline, sunca, i lagane odjeće, krenuli smo na izlet u Mokrice. Tata je vozio starom Vlaškom, dobro raspoložen, mama je nešto govorila i na križanju Vlaške i Palmotićeve netko mu je oduzeo prednost. Ili je on nekome oduzeo prednost, uglavnom skoro je došlo do sudara.

Cviljele su kočnice, mama se nabila na prednju plastiku, a ja na pozadinu njena zica. Ne sjećam se marke tog drugog automobila, ali bio je tamnoplav ili crn. Čovjek iz tog auta počeo je psovati, spominjala se majka, pas, krv, Isus... No, tata je nekoliko sekundi mirovao naslonjen na volan, a onda je, potpuno mirno otvorio bravicu haube ispod svoje lijeve noge, i izašao van. Mama je počela vikati:

– Nemoj, Tvrtko, zaboga, nemoj... broji do deset!

Ali on nije izgledao bijesan, nego hladnokrvan. Hodao je malo kao robot, malo kao drveni lutak na koncu. Vozač drugog automobila ostao je u svom autu i, koliko se sjećam, prestao je psovati. Tata je potpuno mirno otvorio haubu i izvadio ašovčić koji je unutra držao ako treba auto otkopati iz snijega. Mama je izjurila van, raščupana, očajna, i vikala tom drugom vozaču:

– Idite, molim vas, idite!

A tata je s ašovčićem krenuo prema njemu.

U tom trenu je i taj drugi nesigurno izašao iz auta. Sjećam se njegova lica, njegovih očiju koje su se širom otvorile, bijes se pretvorio u strah, a onda i iznenađenje.

– Tvrtko!?! – procijedio je hrapavim glasom.

Tata je zastao, fiksirajući ga. Šaka kojom je stiskao držak ašovčića bila je potpuno bijela.

– Krešo! Jesi to ti? – promucio je napokon.

I Krešo je, nešto sigurnije, rekao:

– Ja sam!

Spustio je ašovčić uz nogu i, ako se ne varam, pokušavao ga malo kamuflirati. Onda ga je premjestio u lijevu ruku i držao otraga. I prišao je Kreši.

– Kako mama? – upitao je.

– Dobro – rekao je Krešo rukujući se s njim i jednim okom gledajući ašovčić iza tatine noge – ali muči je giht.

– Lijepo je pozdravi – rekao je, odjednom veseo, ozaren, a mama se, skrhana, mlitava, odjednom ispražnjena, kao da je prestala imati kičmu, vratila u auto.

– I ti pozdravi baku Dobrilu – rekao je Krešo ulazeći u auto.

I onda smo mirno otišli na izlet. Jedino, u autu se nije baš puno pričalo.

Bilješka o autoru

Zoran Ferić rođen je 1961. godine u Zagrebu. Diplomirao je jugoslavistiku na Filozofskom fakultetu u Zagrebu i od 1994. godine, kao profesor hrvatskog jezika na 18. gimnaziji, muči djecu Homerom i Marulićem. Novinske tekstove i priče objavljuje u periodici od 1987. godine, ali prvu knjigu priča *Mišolovka Walta Disneya* objavio je relativno kasno, 1996. godine u zagrebačkoj Nakladi MD. Za drugu knjigu priča *Anđeo u ofsajdu* dobio je nagrade Ksaver Šandor Gjalski i Jutarnjeg lista za najbolju proznu knjigu godine. *Mišolovka Walta Disneya* nagrađena je prvom i jedinom nagradom Dekada, za književni tekst s odmakom od deset godina. Zbirku kolumni, koje su izlazile u tjedniku *Nacional*, objavio je 2004. pod naslovom *Otpusno pismo*. Knjige su mu prevedene na njemački, engleski, poljski, ukrajinski i slovenski, a priče na engleski, mađarski, španjolski, poljski, slovački i talijanski jezik.

Objavio:

Mišolovka Walta Disneya, priče, Naklada MD, Zagreb 1996.

Quattro stagioni, priče, s M. Kišom, R. Mlinarcem i B. Perićem, AREA, Zagreb 1998.

Anđeo u ofsajdu, priče, Naklada MD, Zagreb 2000.

Smrt Djevojčice sa žigicama, roman, Naklada MD, Zagreb, 2002.

Otpusno pismo, kolumne, Profil international, Zagreb 2003.

Djeca Patrasa, roman, Jutarnji list, Zagreb 2005.

Walt Disney's Mausefalle, priče, Folio Verlag, Beč 1999, prijevod K. D. Olof.

Engel im Abseits, priče, Folio Verlag, Beč 2000, prijevod K. D. Olof.

Der Tod des Mädchens mit den Schwefelholzchen, Folio Verlag, Beč 2003, prijevod K. D. Olof.

Die Kinder von Patras, Folio Verlag, Beč 2006, prijevod K. D. Olof.

Blues za gospo z rdečimi madeži, Študentska založba, Ljubljana 2001, prijevod S. Miklaužić.

Smrt deklice z vžigalcimi, V.B.Z. Slovenija, Ljubljana 2005, prijevod T. Čater.

Pulapka na myszy Walta Disneya, Pogranicze Sejny, 2007, prijevod G. Đurđev, M. Korpatny, A. Krukowska, I. Misiak, J. Tarka, A. Trela, A. Zalawka

Otroci Patrasa, V.B.Z., Ljubljana, 2007, prijevod T. Čater.

The Death of the Little Match Girl, Autumn Hill Books, Iow City 2007, prijevod T. Kuzmanović.

Polapka Volta Disneja, izabrane priče, Piramida, Lavov 2008, izabrao J. Viničuk, preveli S. Vivčar, O. Končević, Z. Guk, V. Čorpić

Simetrije čuda, sabrane proze, Profil, Zagreb, 2008.

Kalendar Maja, roman, Profil, Zagreb, 2011.

Na osami blizu mora, roman, V.B.Z., Zagreb, 2015.

San ljetne noći, V.B.Z., Zagreb, 2018.

Putujuće kazalište, V.B.Z., Zagreb, 2018.